

Filosofie a její „věc“

Aristotelés kdysi řekl (napsal), že počátkem filosofování je údiv. Heidegger však (např. v přednášce z r. 1931) řekl, že údiv je překonání samozřejmosti. Z toho by se dalo usoudit, že specifickým tématem je pro filosofii „nesamozřejmé“. Snad proto je ve filosofii tak důležité jít jevům „pod kůži“, což znamená: nezůstávat u toho, jak se nám věci jeví. Fenomenologie má pravdu v tom, že nesmíme zůstat u svých předpokladů, tedy také u svých myšlenkových schémat, konstrukcí atd. Ale fenomény samy jsou plné našich typizací a schematických zjednodušování. To, jak se nám věci samy dávají, je vždycky už nějak předzpracováno tím, jak jsme ve světě zabydleni a zdomácněni. Husserlova myšlenka tzv. přirozeného světa na tohle nějak zapomínala a zapomíná na to i po opravě Naturwelt na Lebenswelt, tedy když Patočka nahradil termín „přirozený svět“ na „svět našeho života“. Filosofie nikdy nemůže zůstat u jevů, ale má právo při zkoumání jevů plně vyčerpat vše, co se z nich vyčerpat dá. V tom je fenomenologická metoda naprosto legitimní. Nikdy se však nemůže stát celou filosofii. Teprve jisté typy destrukce fenoménů nás mohou přivést k tomu, abychom se dostali k jiným fenoménům, na něž jsme nebyli dosavadní zkušeností připraveni a které se pro nás stanou nejen něčím novým, ale inspirací k novému zamyšlení, ba někdy k novým myšlenkovým projektům a rozjezdům, startům. A to všechno ne pouze proto, abychom si povšimli skutečností nenápadných (o to se snaží celá řada věd, dnes zejména např. fyzika částic a astrofyzika, ale také makromolekulární chemie a genetika, apod.), nýbrž zejména aby takové nové zpozorování nových skutečností uvolnilo naši spjatost se „samozřejmým“ a dobře známým, tak abychom se snáze dostávali za to, co je prostě jen dáno, k tomu, co tu je k pochopení (ne tedy jen k rozmnožení poznatků), tedy ke „smyslu“ toho, co jest.

(Písek, 030821-2.)